Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/42745,Wreczenie-Nagrody-Swiadek-Historii-Szczecin-15-listopada-2017.html
20.04.2024, 17:51

Wręczenie Nagrody „Świadek Historii” – Szczecin, 15 listopada 2017

W III szczecińskiej edycji nagrodę z rąk zastępcy prezesa IPN dr. Mateusza Szpytmy odebrało 6 laureatów.

15 listopada 2017 r. w Teatrze Lalek „Pleciuga" odbyła się uroczysta gala wręczenia Nagrody „Świadek Historii".

Nagroda jest przyznawana osobom fizycznym oraz instytucjom i organizacjom z terenu województwa zachodniopomorskiego i północnej części województwa lubuskiego szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii Narodu Polskiego w regionie oraz wspierających pion edukacyjny IPN w działalności edukacyjnej, naukowej i wydawniczej.

Nagrodę przyznaje Kapituła, której przewodniczącym jest Prezes Instytutu Pamięci Narodowej. Kandydatów mogą zgłaszać instytucje, organizacje społeczne i osoby fizyczne. Wniosek o przyznanie Nagrody powinien zawierać podstawowe dane o kandydacie oraz opis jego zasług i osiągnięć uzasadniających przyznanie Nagrody oraz dostępne wnioskodawcy kopie dokumentów poświadczających te zasługi i osiągnięcia. Nagroda może być przyznana danej osobie/instytucji tylko raz.

W tegorocznej III edycji w Szczecinie laureatami nargrody zostali:

Władysław **Czyżewski** w 1950 r. będąc uczniem Państwowej Szkoły Ogólnokształcącej stopnia licealnego w Drezdenku dołączył do młodzieżowej organizacji konspiracyjnej – Tajne Harcerstwo Polskiego, której działanie zainicjował kierownik szkoły Bogdan Rusinek. Organizacja została zinfiltrowana i rozbita przez UB. WSR w Zielonej Górze 6 lutego 1952 r. skazał Czyżewskiego na 5 lat więzienia. Został osadzony w więzieniu w Zielonej Górze, a następnie w Sosnowcu-Radosze, w latach 1953-1954 karę odbywał w obozie pracy KWK Dymitrow w Bytomiu. Po wyjściu na wolność podlegał stałej inwigilacji, ponieważ utrzymywał kontakty z kolegami z organizacji. W 1956 r. został powołany do wojska. W 23. Batalionie Budowlanym był rozpracowywany przez co najmniej 4 informatorów. Od 1966 r. pracował jako nauczyciel w szkołach na terenie Gorzowa Wlkp. We wrześniu 1980 r. organizował nauczycielskie struktury związkowe NSZZ „Solidarność”. Był członkiem Zarządu Regionu w Gorzowie Wlkp. oraz delegatem na I WZD. 13 grudnia 1981 r. został zatrzymany i internowany. W kwietniu 1982 r. otrzymał zakaz wykonywania zawodu. Od 1990 r. członek Związku Byłych Więźniów Politycznych, pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Gorzowskiego oraz członka Zarządu Głównego w Gdańsku. W latach 1990-1998 radny Rady Miasta Gorzów Wlkp. Przez wiele lat pełnił funkcje Prezesa Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Gorzowie Wlkp. Aktywny w sferze wychowania dzieci i młodzieży. Od lat uczestniczy w spotkaniach z młodzieżą organizowanych przez Delegaturę IPN w Gorzowie Wlkp., opowiadając o swoich historycznych przeżyciach.

Grzegorz **Durski** w latach 1963-1980 pracował w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. W grudniu 1970 r. oraz styczniu 1971 r. uczestniczył w strajku na terenie Stoczni i Szczecina, był członkiem tzw. trójki na Wydz. W-7. W dniach 18-30 sierpnia 1980 r. aktywnie uczestniczył w strajku w Stoczni, był członkiem Komitetu Strajkowego, a od września 1980 zasiadał w Prezydium Komisji Zakładowej Stoczni. 13-15/16 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w na terenie Stoczni, następnie ukrywał się, był poszukiwany listem gończym. W latach 1981-1989 działał w strukturach podziemnej „Solidarności”. Kolporter wydawnict w odziemnych. Od 1983 r. był współorganizatorem Mszy Św. za Ojczyznę w parafii św. Stanisława Kostki. Od 1996 r. członek i współtwórca Krajowego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Solidarność`80. Od 2002 r. pełni funkcję przewodniczącego związku. Działacz samorządowy, radny Rady Miasta III i IV kadencji, Członek Zarządu Miasta Szczecin 2001-2002, wiceprzewodniczący Rady Miasta 1998-2000, 2002-2006. Członek Zarządu Stowarzyszenia Grudzień`70/Styczeń`71. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Wolności i Solidarności, Złota Odznaka Honorowa Gryfa Pomorskiego. Czynnie uczestniczy w uroczystościach i wydarzeniach rocznicowych. W czasie spotkań i konferencji organizowanych przez Oddział chętnie dzieli się wspomnieniami z wydarzeń z Grudnia70/Stycznia 71, pierwszej i podziemnej „Solidarności”. Uczestniczy w debatach i dyskusjach historycznych organizowanych przez Oddział.

Stowarzyszenie Grupa Rekonstrukcji Historycznej „GRYF” z Koszalina. Grupa powstała w 2012 r. w Koszalinie. Jej głównym celem jest odtwarzanie sylwetek żołnierzy 5.Wileńskiej Brygady Armii Krajowej, szczególnie wątków dotyczących walk na Pomorzu w 1946 r. Członkowie grupy zbierają relacje, nagrywają notacje z żołnierzami AK oraz innych organizacji niepodległościowych. Grupa organizuje na terenie byłego województwa koszalińskiego rekonstrukcje i inscenizacje historyczne, przybliżające w atrakcyjny sposób, szczególnie dla młodego pokolenia, prezentowane wydarzenia. Rekonstrukcje poprzedzone są kwerendami w zasobach m.in. OAIPN w Szczecinie oraz analizą monografii w celu dbania o prawdziwość odtwarzanych wydarzeń. Ponadto GRH organizuje lekcje historii ożywionej (prezentacja umundurowania, uzbrojenia) w szkołach regionu oraz wspiera kombatantów z ŚZŻAK Okręg Koszalin i Związku Inwalidów Wojennych. Członkowie grupy podejmują działania mające na celu odnajdywanie, identyfikowania i upowszechnianie historycznych miejsc w regionie związanych z działalnością powojennego podziemia niepodległościowego (Koszalin, Bobolice, Białogard, Szczecinek). Grupa opiekuje się i porządkuje groby kombatantów oraz miejsca pamięci. Organizuje oprawę merytoryczną podczas uroczystości i eventów historycznych w Koszalinie i regionie. GRH „GRYF” zorganizowała trzy edycje rajdów historycznych dla uczniów i harcerzy II – IV Rajd Szlakiem Żołnierzy Wyklętych na Pomorzu Środkowym. (I edycja rajdu została zorganizowana przez Delegaturę IPN w Koszalinie, GRH była wówczas partner wydarzenia) W latach 2012-2014 Grupa aktywnie współpracowała z Delegaturą IPN w Koszalinie (lekcje, historii ożywionej, eventy historyczne, rajdy terenowe, noce muzeów). Od 2015 r. członkowie grupy współpracują z OBEP/OBEN IPN w Szczecinie przy organizacji rajdów terenowych, promowaniu Przystanku Historia Koszalin na portalach społecznościowych. Lider i założyciel grupy GRH „GRYF” Marcin Maślanka za działalność historyczną i edukacyjną w zakresie upamiętniania podziemia niepodległościowego, Armii Krajowej, Żołnierzy Wyklętych został odznaczony przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę Srebrnym Krzyżem Zasługi. GRH „GRYF” większość wymienionych powyżej działań zrealizowała nieodpłatnie. Pozyskane fundusze przeznaczała na zakup umundurowania i uzbrojenia.

Inne akcje GRH „GRYF”:

- „Paczka dla polskiego kombatanta na Kresach Wschodnich” oraz akcji „Rodacy Bohaterom” – koordynowanie akcji od 2012 r. na terenie dawnego woj. koszalińskiego
- Prowadzenie fanpage'a Zdzisława Badochy ps. „Żelazny”
- Teledysk „Z podniesioną głową”
- Produkcja filmy dokumentalnego Bohater dwóch powstań" – Piotr Karpowicz „Rybka”
- Koordynowanie akcji w Koszalinie „Nie jest kolorowo” – zbieranie wyprawek szkolnych dla dzieci z Kresów Wschodnich

Alina **Krystosiak** od października 1980 r. pełniła funkcję Przewodniczącej Komisji Zakładowej „Solidarności” w WSS Społem. W stanie wojennym drukowała i kolportowała prasę oraz ulotki „Solidarności”. W marcu 1984 r. została aresztowana przez SB. Osadzona w Areszcie Śledczym w Kamieniu Pomorskim, od marca do lipca 1984 r. (głodówka protestacyjna 2 tygodnie), została zwolniona na mocy amnestii. Po opuszczeniu aresztu dalej była zaangażowana w działalność podziemnej „Solidarności”. Obecnie czynnie uczestniczy w uroczystościach i wydarzeniach rocznicowych. W czasie spotkań i konferencji organizowanych przez Oddział IPN chętnie dzieli się wspomnieniami z okresu pierwszej i podziemnej „Solidarności”, ze szczególnym uwzględnieniem roli kobiet w „Solidarności”.

Eugeniusz **Szerkus** w latach 1962-2002 pracował w Stoczni Szczecińskiej. W grudniu 1970 r. oraz styczniu 1971 r. uczestniczył w strajku na terenie Stoczni i Szczecina, był członkiem Komitetu Strajkowego. W 1977 r. został aresztowany za rozpowszechnianie nielegalnych wydawnictw i skazany przez sąd w Szczecinie na rok więzienia, zwolniony na mocy amnestii. W sierpniu 1980 r. aktywnie uczestniczył w strajku w Stoczni. Współtwórca Krajowej Federacji Samorządów Pracowniczych, przewodniczący Federacji w Szczecinie. W sierpniu 1982 r. internowany i osadzony w Oo. w Wierzchowie. W latach 1989-2002 był członkiem prezydium KZ Stoczni Szczecińskiej. Współtwórca i członek Stowarzyszenia Społecznego Grudzień`70/Styczeń`71. W czasie warsztatów, konferencji organizowanych przez Oddział IPN chętnie dzieli się wspomnieniami z wydarzeń Grudnia70/Stycznia 71 oraz pierwszej i podziemnej „Solidarności”. Uczestniczy w debatach i dyskusjach historycznych organizowanych przez Oddział.

Janina **Wasiłojć-Smoleńska „Jachna” (pośmiertnie)** w trakcie II wojny światowej Janina jako pracownica magistratu dostarczała ukrywającym się konspiratorom potrzebne dokumenty. W czerwcu 1943 r. wraz z rodzicami przyłączyła się do oddziału „Kmicica” Wstępując w szeregi Armii Krajowej, złożyła przysięgę oraz przyjęła pseudonim „Jachna”. Jako sanitariuszka służyła w szeregach 4 i 5. Wileńskiej Brygady AK. Po aresztowaniu żołnierzy i dowództwa wileńskiego AK w lipcu 1944 r. „Jachna” trafiła do miejsca internowania polskich partyzantów w Miednikach Królewskich, a stamtąd do więzienia na Łukiszkach w Wilnie. Po kolejnej odmowie wstąpienia do Armii Berlinga została zwolniona. Po zakończeniu wojny wraz z rodzicami osiedliła się w Sopocie. „Jachna” rozpoczęła studia medyczne, początkowo w Poznaniu, a następnie na Akademii Medycznej w Gdańsku. W między czasie nawiązała współpracę z „Zagończykiem”. Zajęła się drukowaniem i kolportażem ulotek antykomunistycznych. W czerwcu 1946 r. na koncentracji w Jodłówce pod Sztumem ponownie przyłączyła się do partyzantki, przydzielona jako sanitariuszka do szwadronu Leona Smoleńskiego „Zeusa”. Została aresztowana w styczniu 1947 r., z kolei 8 marca 1947 r. wyrokiem WSR w Bydgoszczy skazano ją na dwukrotną karę śmierci, zamienioną na mocy amnestii na 15 lat więzienia. Karę więzienia odbywała w Zakładzie Karnym w Fordonie oraz w więzieniu o zaostrzonym rygorze w Inowrocławiu i ponownie w Fordonie. Od 1957 r. pracowała jako nauczycielka języka polskiego w szkołach szczecińskich: podstawowych, średnich, a także wyższych Wielokrotnie odznaczana m.in.: Krzyżem Armii Krajowej, Medalem Wojska Polskiego przyznanym przez władze polskie w

Londynie, Krzyżem Zrzeszenia „WiN”, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W 1996 r. została matką chrzestną sztandaru 12. Brygady Zmechanizowanej im. gen. broni Józefa Hallera w Szczecinie. Jako pedagog ukształtowała setki młodych ludzi, którym przekazywała prawdę o „Żołnierzach Wykletych”. W trudnych czasach opowiadała o bohaterskich czynach i działaniach mjr Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” i jego żołnierzy. Od momentu powstania Oddziału IPN w Szczecinie, aktywnie wspierała pion edukacyjny. Uczestniczyła w prelekcjach i spotkaniach z młodzieżą. W 2008 r. w studiu S-1 Polskiego Radia Szczecin wspierała promocję „Atlasu polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956”. Zwieńczeniem współpracy było wydanie wywiadu rzeka: „Nie było czasu na strach…” Z Janiną Wasiłojć-Smoleńską rozmawiają Marzena Kruk i Edyta Wnuk, Szczecin 2009. Z kolei 1 marca 2017 r. powyższa publikacja została zaprezentowana w formie audiobooka, który został wyemitowany na antenie Radia Szczecin oraz innych rozgłośni regionalnych (m.in. Radio Zachód, Radio Merkury, Radio Rzeszów). „Jachna” zmarła w 2010 r.

W poprzednich edycjach laureatami Nagrody „Świadek Historii” zostali:

I edycja:

Ks. Witold Andrzejewski, Ewa Gruner-Żarnoch, Zbigniew Moskot ps. „Flis”, Danuta Szyksznian-Ossowska ps. „Sarenka”, Jan Tarnowski

II edycja:

Edward Dębicki, Kazimierz Kostrzewski, Zbigniew Piasecki, Stanisław Piszczek, Józef Pokora, Wojciech Woźniak